

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»**

СПАСОВА КАТЕРИНА ІВАНІВНА

УДК 347.426.4/6:(347.15/17:316.776)

**ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ ПРИ ПОРУШЕННІ
НЕМАЙНОВИХ ПРАВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ**

Спеціальність 12.00.03 – цивільне право та цивільний процес;
сімейне право; міжнародне приватне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата медичних наук

Одеса – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник доктор юридичних наук, професор
член-кореспондент НАПрН України,
заслужений діяч науки і техніки України
ХАРИТОНОВ Євген Олегович,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри цивільного права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
ГРИНЬКО Світлана Дмитрівна,
Хмельницький університет управління та права імені
Леоніда Юзькова,
завідувач кафедри цивільного права та процесу

кандидат юридичних наук, доцент
ДРИШЛЮК Андрій Ігорович,
Одеський апеляційний суд,
суддя, заступник голови суду

Захист відбудеться « ____ » _____ 2021 року о ____ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.03 Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса, вул. Академічна, 2.

Автореферат розісланий « ____ » _____ 2021 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. В. Лагутіна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. XXI століття – епоха новітніх технологій. Із кожним днем стан розвитку інформаційних технологій (далі – ІТ) відкриває неосяжне поле можливостей. Однак прогрес породжує не тільки позитивні чинники для розвитку держави і суспільства, а й негативні. На сучасному етапі розвитку суспільства, з урахуванням досягнутого рівня розвитку ІТ, з'явилися нові засоби та способи поширення інформації, такі як он-лайн платформи, веб-сайти, соціальні мережі тощо, які створили нові загрози для завдання шкоди особам. Прослідковується тенденція зростання кількості порушень особистих немайнових прав фізичних та юридичних осіб у соціальних мережах, внаслідок чого виникає необхідність дослідження питання відшкодування моральної шкоди при порушенні немайнових прав у соціальних мережах. Вивчення існуючих проблем компенсації моральної шкоди та пошук шляху їх вирішення є досить актуальним завданням.

На сьогодні соціальні мережі є невід'ємною частиною життя людини. Дані соціологічних досліджень свідчать, що саме за допомогою соціальних мереж поширюється значна кількість інформації, і саме такий спосіб обміну та отримання інформації на сьогодні практично витіснив живе спілкування. Прийнято вважати, що соціальні мережі – це простір, де кожен може висловити свою думку, виявити волю та бути почутим.

Однак навіть у соціальних мережах не дозволяється вчинення дій, що порушують особисті немайнові права осіб. Відповідно до статті 23 Цивільного кодексу України, кожна особа має право на відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок порушення її прав.

Проблеми відшкодування моральної шкоди залишаються вже багато років предметом наукових дискусій, що пов'язано не тільки з відсутністю єдиної і обґрунтованої системи визначення розміру компенсації моральної шкоди, а й з проблемою визначення суб'єктного складу правовідносин з відшкодування моральної шкоди. Особливої уваги питання відшкодування моральної шкоди при порушенні немайнових прав у соціальних мережах набувають у зв'язку з відсутністю комплексних наукових досліджень у цивільному праві України. Останнім часом кількість судових справ щодо відшкодування моральної шкоди, завданої порушенням особистих немайнових прав у соціальних мережах незмінно зростає. Суди різних інстанцій при винесенні судових рішень неоднаково застосовують норми цивільного законодавства щодо відшкодування моральної шкоди при порушенні немайнових прав у соціальних мережах, що призводить до формування суперечливої судової практики.

Теоретичною основою дослідження є праці таких науковців як М. М. Агаркова, Н. П. Бааджи, О. О. Боярського, Ю. Д. Белова, В. В. Вітрянського, О. А. Волкова, В. Д. Гавловського, Ю. О. Гаркуши, О. А. Гончаренко,

С. Д. Гринько, І. М. Грищенко, М. Є. Дирдіна, А. І. Дрішлока, О. В. Жили, І. М. Забари, А. Ю. Карпець, Т. С. Ківалової, А. А. Крижановської, Т. Є. Крисань, П. О. Лиска, О. О. Лов'як, І. П. Майстер, Г. К. Матвєєва, В. П. Мироненко, М. В. Москаленко, Г. О. Огнев'юк, О. С. Онищенко, В. П. Паліюка, Г. Л. Пендяги, Д. Ф. Плачкова, В. Д. Примака, О. В. Пушкіна, Р. І. Радейко, О. П. Радкевича, С. Я. Ременяк, С. В. Селезеня, В. О. Серьогіна, С. Є. Сиротенко, П. Р. Стависького, Р. О. Стефанчука, М. М. Фролової, О. І. Харитонової, Є. О. Харитонова, Д. С. Шапошнікової, С. І. Шимон, А. В. Янчук, С. В. Ясечко та ін.

Однак питання відшкодування моральної шкоди при порушенні немайнових прав у соціальних мережах не були предметом окремого наукового дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»

«Методологічні засади вдосконалення цивільного законодавства» на 2011–2015 роки як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності і права» на 2011–2015 роки (державний реєстраційний номер 0110U000671), а також плану науково-дослідної роботи кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія» «Цивілістичний вимір інтеграційного розвитку України» на 2016–2020 роки як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» на 2016–2020 роки (державний реєстраційний номер 0116U001842).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є комплексний загальнотеоретичний аналіз сучасного стану правового регулювання суспільних відносин, що виникають у зв'язку з відшкодуванням моральної шкоди, заподіяної порушенням немайнових прав у соціальних мережах.

Для досягнення зазначеної мети у дисертації вирішувалися такі завдання:

визначити правову природу соціальних мереж;

охарактеризувати поняття та надати класифікацію особистих немайнових прав;

охарактеризувати правові аспекти захисту особистих немайнових прав у соціальних мережах;

надати характеристику праву на захист персональних даних у соціальних мережах;

визначити види особистих немайнових прав інтелектуальної власності в соціальних мережах та засоби їх захисту в разі порушення;

з'ясувати сутність права осіб на достовірну інформацію у соціальних мережах;

виявити особливості відшкодування моральної шкоди як способу захисту порушених немайнових прав у соціальних мережах;

з'ясувати порядок визначення розміру відшкодування моральної шкоди;

запропонувати варіанти вирішення проблеми (підхід до критеріїв і принципів, які повинні бути покладені в основу методик визначення розмірів компенсації моральної шкоди при порушенні немайнових прав у соціальних мережах);

проаналізувати судову практику з питань відшкодування моральної шкоди при порушенні немайнових прав у соціальних мережах;

сформулювати пропозиції щодо вдосконалення цивільного законодавства України щодо відшкодування моральної шкоди;

виробити пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання захисту особистих немайнових прав у соціальних мережах.

Об'єктом дослідження є цивільні правовідносини, що виникають у зв'язку з відшкодуванням моральної шкоди, завданої порушенням особистих немайнових прав у соціальних мережах.

Предметом дослідження є відшкодування моральної шкоди при порушенні особистих немайнових прав у соціальних мережах.

Методи дослідження. При написанні дисертаційної роботи були використані загальнонаукові методи: діалектичний, лінгвістичний, системно-аналітичний, а також такі спеціальні методи: формально-логічний, структурно-функціональний, порівняльно-правовий.

Використання діалектичного методу дозволило проаналізувати різні доктринальні концепції щодо визначення поняття та правової природи соціальних мереж (підрозділ 1.2.), розглянути особливості цивільно-правових відносин, що виникають у соціальних мережах, як виду IT-відносин (підрозділ 1.2). За допомогою лінгвістичного і системно-аналітичного методів дослідження визначені поняття «право на недоторканність персональних даних», «немайнові права інтелектуальної власності», «право на спростування недостовірної інформації» тощо (розділ 2). Формально-логічний метод застосовувався при визначенні основних правових понять та категорій, які становлять зміст цього дослідження, для з'ясування особливостей, підстав і умов відшкодування моральної шкоди, проблем визначення обсягу розміру відшкодування, аналізу судової практики (підрозділи 3.1, 3.2, 3.3). За допомогою структурно-функціонального методу було проаналізовано приватно-правові відносини, що виникають у соціальних мережах (підрозділ 1.2, 1.3). Порівняльно-правовий метод надав можливість виявити характерні ознаки захисту немайнових прав у соціальних мережах за законодавством України та окремих зарубіжних країн (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3).

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим у вітчизняній науці цивільного права спеціальним комплексним дослідженням теоретичних та практичних питань відшкодування моральної шкоди при

порушенні немайнових прав у соціальних мережах, виконаним із урахуванням особливостей формування, а також у контексті сучасних новел у цивільному праві України.

У межах здійсненого дослідження одержано такі результати, які містять наукову новизну:

вперше:

вироблено визначення соціальної мережі як відокремленої платформи, онлайн-сервісу або сайту, що передбачає можливість для користувачів здійснювати комунікацію та обмін інформацією в межах певної категорії відносин; розмежовано поняття «соціальної мережі» з іншими суміжними поняттями, такими як «соціальні медіа», «онлайніві соціальні мережі», «сайти соціальних мереж» з метою коректного визначення обсягу особистих немайнових прав, що порушуються в соціальних мережах;

систематизовано та співвіднесено підходи до захисту персональних даних осіб, що містяться у вітчизняному законодавстві та законодавстві зарубіжних країн, таких як Німеччина, Франція, Фінляндія, Нідерланди, Великобританія та США; визначено спільні риси та відмінності правових режимів захисту персональних даних від порушень;

диференційовано суб'єктів деліктних правовідносин, що виникають при порушенні немайнових прав у соціальних мережах; визначено специфіку характеристик суб'єктів порушення немайнових прав осіб у соціальних мережах, що зумовлюють труднощі при визначенні суб'єктного складу відповідних деліктних правовідносин, а саме анонімність особи в соціальній мережі, що створює перепони до ідентифікації її особи, а також екстериторіальний характер статусу власників соціальних мереж, які зареєстровані та діють поза юрисдикцією української держави;

обґрунтовано теоретичне та практичне значення удосконалення чинного законодавства та правозастосування з метою вирішення проблеми фіксації та визнання належними доказів у справах про порушення немайнових прав у соціальних мережах шляхом конкретизації положень законодавства та вироблення судової практики щодо сукупності та змісту доказів по даним справам;

вмотивовано доцільність використання поширювального підходу до конструювання назви Другої книги чинного ЦК України, аргументовано викласти назву книги у вигляді «Особисті немайнові права» з метою включення до неї положень щодо захисту особистих немайнових прав інших учасників цивільних відносин, відмінних від фізичних осіб; запропоновано в окремих главах книги другої ЦК України розмістити положення щодо видів, порядку виникнення, здійснення та захисту немайнових прав юридичної особи;

доведено практичну необхідність уточнення положень цивільного законодавства щодо визначення розміру відшкодування моральної шкоди; запропоновано викласти ч. 3 ст. 23 ЦК України у такій редакції: «Розмір

грошового відшкодування моральної шкоди визначається судом залежно від характеру правопорушення, глибини фізичних та душевних страждань, погіршення здібностей потерпілого або позбавлення його можливості їх реалізації, ступеня вини особи, яка завдала моральної шкоди, якщо вина є підставою для відшкодування, а також з урахуванням інших обставин, які мають істотне значення. При визначенні розміру відшкодування враховуються вимоги розумності і справедливості. Розмір відшкодування моральної шкоди не може бути меншим ніж три прожиткових мінімуми в Україні»;

теоретично обґрунтовано доцільність надання на законодавчому рівні обов'язкового характеру зверненню позивача у справах про відшкодування моральної шкоди за отриманням судово-психологічної експертизи з метою коректного визначення розміру компенсації моральної шкоди;

обґрунтовано доцільність розширення законодавчого підходу до визначення місць, де можуть бути порушені немайнові права фізичної особи, з метою уніфікації судової практики та уникнення негативних правових наслідків для осіб при вирішенні справи, в результаті чого запропоновано додати до місць вчинення відповідних правопорушень, передбачених чч.1–2 ст. 278 ЦК України Інтернет та соціальні мережі;

вдосконалено:

положення щодо критеріїв класифікації соціальних мереж, які мають відобразити різноманітність та специфіку окремих платформ, а також враховувати динаміку їх розвитку; визначено, що соціальні мережі можуть бути класифіковані за критеріями: 1) суб'єктного складу; 2) сфери дії; 3) територіальної дії; 4) доступності;

положення щодо класифікації особистих немайнових прав осіб з урахуванням особливостей здійснення та захисту останніх у соціальних мережах; запропоновано виділяти такі критерії класифікації особистих немайнових прав осіб як: 1) особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи; 2) особисті немайнові права, пов'язані з сімейними цінностями; 3) особисті немайнові права, пов'язані з ім'ям та індивідуальністю особи; 4) особисті немайнові права осіб щодо захисту честі, гідності та ділової репутації; 5) особисті немайнові права, пов'язані з недоторканністю приватного життя; 6) особисті немайнові права інтелектуальної власності; 7) особисті немайнові права юридичних осіб;

дістало подальшого розвитку:

теоретичне обґрунтування методології вдосконалення чинного законодавства у сфері захисту персональних даних від розкриття в соціальних мережах, а саме запропоновано адаптувати положення вітчизняного законодавства до міжнародних стандартів, таких як Правила General Data Protection Regulation;

обґрунтування необхідності закріплення основних підходів та критеріїв визначення меж розміру відшкодування моральної шкоди на рівні роз'яснень

Пленуму Верховного Суду у справах про відшкодування моральної шкоди, при порушенні немайнових прав у соціальних мережах.

Практичне значення одержаних результатів. Висновки та пропозиції, які містяться в дисертації, можуть бути використані у:

науково-дослідній діяльності – для подальших наукових розвідок у галузі цивільного права, ІТ-права, ІТ-права та інформаційної безпеки тощо;

правотворчій діяльності – для вдосконалення положень актів цивільного законодавства України щодо відшкодування моральної шкоди при порушенні немайнових прав у соціальних мережах;

правозастосовній діяльності – для вдосконалення практики застосування нормативно-правових актів, якими регулюється відшкодування моральної шкоди при порушенні немайнових прав у соціальних мережах;

навчальному процесі – при викладанні таких навчальних дисциплін як «Цивільне право», «ІТ-право та інформаційна безпека», «ІТ-право», «Право інтелектуальної власності», «Захист прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет», підготовці підручників, навчальних посібників, монографій, курсів лекцій, практикумів із зазначених дисциплін.

Особистий внесок здобувача. Особистий внесок здобувача полягає у дослідженні поняття і сутності захисту прав та інтересів, встановленні розмежування між такими категоріями як «форма», «спосіб», «засіб» захисту, визначені специфіки та можливості застосування цивільно-правових способів захисту суб'єктивних цивільних прав щодо захисту законного інтересу.

Визначені підстави виникнення та особливості відшкодування моральної (немайнової) шкоди при порушенні авторських прав у мережі Інтернет, умови відшкодування немайнової шкоди у відносинах з наявністю штучного інтелекту.

Апробація результатів дослідження. Дисертація виконана та обговорена на кафедрі цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія». Основні результати дисертаційного дослідження доповідалися на наукових, науково-практичних конференціях, засіданні круглих столів, зокрема на: Круглому столі «Від засад римського права до принципів приватного права ЄС» (29 травня 2015 р., м. Одеса); Міжнародній науково-практичній конференції «Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції» (20 травня 2016 р., м. Одеса); Науково-практичній конференції «ІТ-право: проблеми та перспективи розвитку в Україні» (18 листопада 2016 р., м. Львів); Другій всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми інтелектуального, інформаційного та ІТ права» (27–28 жовтня 2017 р., м. Львів); Міжнародному колоквиумі «Римське приватне право: здобутки європейські та глобальні» (27 жовтня 2018 р., м. Одеса.); Всеукраїнській науково-практичній конференції, присвяченій 85-річчю академіка В. В. Луця «Проблеми цивільно-правового захисту прав власників у сучасних умовах інтеграційного розвитку України» (7 грудня 2018 року,

м. Одеса); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Рекодифікація договірного права в умовах інтеграційного розвитку України» (6 грудня 2019 року, м. Одеса).

Публікації. Основні положення, теоретичні висновки та практичні рекомендації, які містяться в дисертації, відображені в 16 наукових публікаціях, у тому числі 4 наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, 2 наукових статтях, опублікованих у зарубіжних періодичних виданнях, 1 з яких у зарубіжному виданні, проіндексованому в базі даних Web of Science Core Collection, 2 монографіях, виданих в Україні, та 1 монографії, опублікованій у країні, що входить до складу Європейського Союзу, та 7 тезах доповідей на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях, засіданнях круглих столів.

Структура та обсяг дисертації зумовлені метою й завданнями дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (340 найменувань), додатків. Загальний обсяг дисертації складає 227 сторінок, з яких основний зміст –180 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **Вступі** обґрунтовано вибір теми дисертації, охарактеризовано ступінь її наукової розробки, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, зазначено про апробацію результатів дослідження, структуру та обсяг дисертації.

Перший розділ «Огляд літератури, вибір напрямків наукового дослідження та визначення основних понять» складається з трьох підрозділів, які присвячено класифікації джерельної бази дисертації та науково-методологічному дослідженню генези наукових поглядів та законодавчих підходів до визначення понять «соціальні мережі» та «немайнові права».

У **підрозділі 1.1. «Огляд літератури та вибір напрямків наукового дослідження»** розглянуто наукові праці вчених, які спеціально або опосередковано торкаються досліджуваних питань. Для встановлення стану вивчення літератури з проблематики дослідження найбільше уваги приділено науковим роботам, спеціально присвячених розгляду питань відшкодування шкоди (відшкодування моральної шкоди), які умовно поділено на три групи: 1) сучасні наукові дослідження, що безпосередньо пов'язані з дослідженням питань відшкодування моральної шкоди; 2) сучасні наукові дослідження, що безпосередньо пов'язані з визначенням правової природи соціальних мереж, правовими аспектами захисту особистих немайнових прав у соціальних мережах та порушеннями, що виникають у соціальних мережах; 3) сучасні зарубіжні наукові дослідження, що пов'язані з дисертаційним дослідженням.

Існуючі дослідження авторів опосередковано торкаються теми дисертаційної роботи, а тому аналіз їх є необхідним для виявлення особливостей відшкодування моральної шкоди як способу захисту порушених немайнових прав у соціальних мережах.

Відзначено, що більшість дослідників концентрують увагу на одному конкретному аспекті відшкодування моральної шкоди (цивільно-процесуальний порядок стягнення коштів, середній розмір компенсацій, позасудовий спосіб відшкодування), що додатково свідчить про актуальність спеціального комплексного дослідження субінституту відшкодування моральної шкоди при порушенні немайнових прав у соціальних мережах.

У *підрозділі 1.2. «Науково-методологічні засади дослідження соціальних мереж»* розглянуто підходи до правового регулювання соціальних мереж. Запропонована авторська класифікація мереж. Проаналізовано можливість виникнення основних ризиків у соціальних мережах, необхідність та співвідношення імперативних та диспозитивних методів регулювання таких відносин. Зосереджена увага на приватноправових підходах регулювання зазначених відносин.

Визначено, що соціальна мережа – це відокремлена платформа, онлайн-сервіс або сайт, де з користувачів, які є соціальними об'єктами і мають можливість обміну інформацією, збудована певна мережа відносин. З цієї причини соціальні мережі як самостійні майданчики в Інтернеті вимагають особливої уваги законодавця.

У *підрозділі 1.3. «Поняття і класифікація немайнових прав»* визначено поняття «немайнові права», «особисті немайнові права» та «нематеріальні блага». Задля повного і всебічного дослідження особистих немайнових прав визначено їх правову природу, місце серед суміжних правових явищ, а також роль і значення в загальній правовій системі.

Чинне цивільне законодавство не дає чіткої класифікації особистих немайнових прав, при цьому особистим немайновим правам фізичних осіб присвячено цілу книгу (Книга 2 ЦК України), а юридичним особам тільки ст. 94. Законодавець залишив поза увагою інших учасників цивільних правовідносин, передбачених ч. 2 ст. 2 ЦК України: державу Україна, Автономну Республіку Крим, територіальні громади, іноземні держави та інших суб'єктів публічного права. Такий підхід не забезпечує юридичної рівності всім учасникам цивільних правовідносин у регулюванні та захисті особистих немайнових прав. У зв'язку з чим досліджено існуючі класифікації особистих немайнових прав, які були опубліковані вітчизняними науковцями та закріплені у цивільному законодавстві, й запропоновано власну класифікацію з урахуванням особливостей формування в соціальних мережах.

Другий розділ «Загальні засади захисту немайнових прав у соціальних мережах» складається з трьох підрозділів, які присвячено визначенню порядку

захисту порушених немайнових прав осіб у соціальних мережах, таких, як неправомірне використання персональних даних, порушення немайнових прав інтелектуальної власності та розповсюдження недостовірної інформації в соціальних мережах. Крім того, звертається увага на вирішення цих проблем зарубіжними країнами або міжнародними організаціями, а також проаналізоване чинне правове регулювання в Україні.

У *підрозділі 2.1. «Право на захист персональних даних у соціальних мережах»* подано характеристику проблем захисту прав персональних даних, необхідних для вирішення питань, пов'язаних із новоствореними цифровими технологіями, в основі яких лежить феномен соціальних мереж. Так, визначено поняття «персональних даних», окреслено коло цивільних правовідносин, які порушуються в соціальних мережах. Надано порівняльну характеристику захисту персональних даних, які розглядаються як право особи на невтручання в її особисте життя, з національним законодавством більшості європейських держав (наприклад, Німеччини, Франції, Фінляндії, Нідерландів, Великобританії, Угорщини та ін.). Увагу приділено і дослідженню порядку врегулювання окресленого питання в законодавстві США, яке є досить жорстким та й надалі тільки посилює відповідальність за втрату або незаконний доступ до баз персональних даних користувачів соціальних мереж.

Надано характеристику відповідальності за порушення норм щодо використання персональних даних. Проаналізовано судову практику України та країн Європейського Союзу, США щодо гарантування безпеки обігу та обробки персональних даних.

У *підрозділі 2.2. «Захист немайнових прав інтелектуальної власності в соціальних мережах»* досліджено як теоретичні, так і практичні аспекти захисту немайнових прав інтелектуальної власності в соціальних мережах. Основну увагу приділено способам та методам захисту немайнових прав інтелектуальної власності, проаналізовано національне та зарубіжне законодавство врегулювання окреслених правовідносин. Особливу увагу приділено відшкодуванню саме моральної шкоди при порушенні немайнових прав у соціальних мережах, таких як: незаконне відтворення і копіювання музичних, художніх, літературних творів без попереднього надання на це згоди автора чи правовласника; неправомірне копіювання та розміщення з власної користі зображень; використання торгівельної марки, фірмових найменувань, промислових зразків, розміщення HTML-файлу, JAVA-applets, інших файлів, створених особою тощо.

У *підрозділі 2.3. «Спростування недостовірної інформації в соціальних мережах»* з'ясовано правову природу терміно-понять «честь», «гідність», «ділова репутація», оскільки в доктрині і судовій практиці містяться визначення, що відрізняються.

Дослідивши доктрину та проаналізувавши судову практику у справах про спростування недостовірної інформації доведено, що нині чине цивільне

законодавство не відображає тенденцій розвитку інформаційного суспільства, у зв'язку з чим залишаються неврегульованими питання, пов'язані з однаковим застосуванням норм у справах про захист честі, гідності та ділової репутації. Так, суди абсолютно по-різному визначають доказову базу, порядок встановлення особи-правопорушника та розмір відшкодування моральної шкоди. Попри існування норми, яка передбачає відшкодування моральної шкоди, в разі порушення ділової репутації юридичної особи, відсутній єдиний ефективний підхід при вирішенні судових справ із зазначеною категорією.

Зроблено висновок, що існує необхідність перегляду чинного законодавства з метою визнання особливостей та ознак соціальних мереж як складової інформаційного простору та як об'єкта правової охорони, визначення правового статусу кожного з учасників цивільних правовідносин та методики врегулювання спорів щодо захисту честі, гідності та ділової репутації в разі розповсюдження недостовірної інформації в соціальних мережах.

Третій розділ «Підстави та особливості відшкодування моральної шкоди, завданої при порушенні немайнових прав у соціальних мережах» складається з трьох підрозділів і присвячується характеристиці підстав виникнення, порядку обчислення, визначенню розміру відшкодування моральної шкоди, а також аналізу судової практики у справах про відшкодування моральної шкоди та надання пропозицій щодо законодавчого вдосконалення означеного інституту.

У **підрозділі 3.1. «Поняття та підстави відшкодування моральної шкоди»** наголошено на тому, що моральна шкода є одним із видів шкоди, завданої особі внаслідок посягання на її нематеріальні блага і порушення її особистих немайнових прав. Заподіяння моральної шкоди є підставою для виникнення зобов'язання особи, яка заподіяла шкоду, відшкодувати завдану моральну шкоду у вигляді компенсації моральної шкоди.

Задля всебічного та повного дослідження, проаналізовано підходи до визначення поняття «відшкодування (компенсація) моральної шкоди», яке було і залишається об'єктом уваги як вчених, так і практиків вже не перше десятиліття та підстав відшкодування моральної (немайнової) шкоди.

Визначено, що під відшкодуванням моральної шкоди варто розуміти вчинення стосовно особи (фізичної, юридичної), котрій завдана така шкода, дій (бездіяльності), спрямованих на усунення в неї негативних наслідків (фізичних або душевних страждань, приниження честі, гідності фізичної особи, а також ділової репутації юридичної особи), що викликані порушенням її цивільних прав та охоронюваних законом інтересів.

Підрозділ 3.2. «Розмір відшкодування моральної шкоди» присвячено визначенню розміру моральної (немайнової шкоди) адже на практиці це є найбільш спірним питанням. Чинне цивільне законодавство не дає чіткої методики порядку обчислення розміру відшкодування моральної шкоди, тож автором запропоновано шляхи подолання цієї проблеми.

Зазначено про необхідність запровадження обов'язкової судово-психологічної експертизи у справах про встановлення моральних страждань по факту приниження честі, гідності та ділової репутації, експертизи встановлення факту заподіяння моральних страждань (моральної шкоди) та розміру їх можливої компенсації за фактом протиправних дій та експертизи із застосуванням поліграфа для встановлення інформованості учасників процесу про подію або її деталі та наявності психологічної установки на приховування або спотворення інформації, яка має значення по справі.

У *підрозділі 3.3. «Вирішення спорів про відшкодування моральної шкоди»* проаналізовано судову практику у справах про відшкодування моральної шкоди при порушенні особистих немайнових прав осіб у соціальних мережах. Встановлено, що розмір визначення компенсації визначається виключно на розсуд і внутрішнє переконання суду, тому детально проаналізовано і сформульовано висновки про підходи до визначення максимального та мінімального розміру такого відшкодування, виділено коло суб'єктів, які мають право на таке відшкодування. З метою порівняння охарактеризовано судову практику США та деяких країн Європейського Союзу щодо відшкодування моральної (немайнової шкоди), звертається увага на порядок визначення розміру компенсації в зарубіжних країнах та зроблено висновки щодо можливої імплементації зарубіжного досвіду в національну практику й законодавство.

ВИСНОВКИ

У **Висновках** за результатами проведеного дослідження, здійсненого на основі аналізу чинного законодавства України, практики його реалізації, широкого кола наукових праць сформульовано пропозиції та рекомендації, спрямовані на подальший розвиток теорії цивільного права, формування нових і вдосконалення існуючих правових положень щодо відшкодування моральної шкоди, завданої при порушенні немайнових прав у соціальних мережах. Основні з них такі:

1. Методологічні основи дослідження правового регулювання та практики відшкодування моральної шкоди, завданої особам у соціальних мережах, повинні враховувати дійсний стан дослідження проблематики даної теми в межах пошуку цивілістичної та інших приватно-правових наук. Аналіз публікаційного доробку вітчизняних цивілістів дає підстави для висновку, що теоретичні та практичні питання відшкодування моральної шкоди, завданої при порушенні немайнових прав у соціальних мережах висвітлювалися недостатньо, недослідженими залишилися питання визначення розміру компенсації, суб'єктного складу, підстав виникнення деліктних відносин, що виникають при порушенні немайнових прав у соціальних мережах тощо.

2. Відшкодування моральної шкоди, завданої особам у соціальних мережах, здійснюється у формі правовідносин, що виникають на основі деліктних зобов'язань. Так, насамперед, при дослідженні порушень немайнових прав у соціальних мережах та порядку відшкодування моральної шкоди звертається увага на те, що ці порушення набувають рис підвищеної небезпеки для оточуючих, а соціальні мережі характеризуються «як джерело підвищеної небезпеки», тому що порушення, допущені в соціальних мережах, миттєво поширюються на необмежене коло осіб, що призводить до завдання істотної шкоди, збитків тощо.

3. З огляду на багатозначність поняття «соціальні мережі» та відсутність єдності у підходах до його визначення, запропоновано авторські визначення понять «соціальна мережа» та «соціальні медіа», які відображають цивілістичний контекст його застосування.

Під соціальною мережею пропонується розуміти відокремлену платформу, онлайн-сервіс або сайт, що передбачає можливість для користувачів здійснювати комунікацію та обмін інформацією в межах певної категорії відносин.

Терміном «соціальні медіа», у свою чергу, слід ідентифікувати як комплекс різних веб-технологій та мобільних технологій, що дозволяють трансформувати спілкування в інтерактивній розмові та використовуються для обміну фотографіями, аудіо- та відеоінформацією, досвідом тощо.

Соціальна мережа забезпечує доступ людей до мережевих ресурсів для створення, редагування та доповнення вмісту, але цей вміст буде доступний за умови дотримання стандартів. Сайти соціальних мереж варто розглядати як різновид соціальних медіа, тобто, веб-служби, які дозволяють приватним особам створювати публічні чи напівпублічні профілі на обмеженому форумі, складати списки інших користувачів, з якими вони мають спільне з'єднання, а також мають можливість переглядати та переходити зі списку своїх з'єднань до списку інших користувачів в рамках веб-сайту.

Відмінності між окремими соціальними мережами полягають у запропонованих на підставі аналізу функціях: обмін письмових статусів у профілі, відео, зображення, чат, приватні повідомлення, створення онлайн-альбомів для зберігання фотографій і можливості обміну ними з іншими користувачами.

4. Особисте немайнове право – це суб'єктивне право, яке характеризується тим, що воно є абсолютним правом, виникає та існує в правовідношенні до моменту його порушення, після чого вступає в силу суб'єктивне право на захист даного суб'єктивного права, яке існує у відносному правовідношенні.

5. В межах класифікації особистих немайнових прав слід виділяти наступні: 1) особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи; 2) особисті немайнові права, пов'язані з сімейними цінностями; 3) особисті немайнові права, пов'язані з ім'ям та індивідуальністю особи; 4) особисті немайнові права осіб щодо захисту честі, гідності та ділової репутації; 5)

особисті немайнові права, пов'язані з недоторканністю приватного життя; 6) особисті немайнові права інтелектуальної власності; 7) особисті немайнові права юридичних осіб.

6. На підставі аналізу української судової практики зроблено висновок, що на теперішньому етапі розвитку глобальної мережі та соціальних мереж широкого розповсюдження набуває проблема розголошення та протиправного використання конфіденційної інформації, що стосується особистого життя людини. Крім того, існуючі тенденції до накопичення та збереження персональних даних особи у соціальних мережах створює плідне підґрунтя для залучення осіб іноземними спецслужбами, терористичними та іншими злочинними організаціями у протиправну діяльність. Діюча система захисту немайнових прав особи на сьогоднішній день неспроможна забезпечити ефективний захист осіб не лише від реально вчинених щодо них протиправних дій з використанням викрадених з соціальних мереж їхніх персональних даних, а й від постійно зростаючих реальних і потенційних загроз. У зв'язку з цим запропоновано адаптувати національне законодавство до міжнародних стандартів, прийнятих Європейським Союзом у 2016 році Правил General Data Protection Regulation («Про захист фізичних осіб стосовно обробки особистих даних і про вільний рух таких даних»).

З огляду на безпрецедентне збільшення і розповсюдження інформації з персональними даними в соціальних мережах, в Україні варто застосувати опубліковані у жовтні 2018 року рекомендації Європейських органів захисту даних, яких повинні дотримуватися як користувачі, так і постачальники послуг, з метою захисту персональних даних, уникнення або принаймні зменшення порушень в цій галузі.

7. Однією з проблем охорони немайнових прав інтелектуальної власності в соціальних мережах виступають фактори легкості копіювання, використання та розповсюдження об'єктів інтелектуальної власності, навіть в разі наявності свідоцтва, патенту тощо. Крім того, захист порушеного права повністю покладається на особу, чие право було порушено, адже власники соціальних мереж зняли з себе (майже повністю) відповідальність за розміщений контент їх користувачами на персональних сторінках, про що свідчить аналіз політики використання даних найбільших соціальних мереж, таких як: Facebook, Instagram, Vk.com тощо.

8. Способи захисту порушених немайнових прав інтелектуальної власності пропонується поділяти на юрисдикційні (ті, що використовуються в судовому порядку) та неюрисдикційні (без посереднього звернення до суду).

Юрисдикційний спосіб визначає завдання особи доказування перед судом: 1) факту порушення права особи; 2) факту завдання шкоди (як матеріальної так і моральної); 3) причинно-наслідковий зв'язок між недотриманням законодавства та настанням збитків; 4) вина особи.

До неюрисдикційних способів слід відносити: 1) звернення до власника соціальної мережі з проханням заблокування дій, які порушують права особи на підставі чинного законодавства; 2) звернення до порушника через повідомлення з проханням припинити порушення права, направлення претензій та вимог щодо можливої компенсації на відшкодування завданих збитків; 3) звернення з пропозицією укладення договору щодо використання об'єктів інтелектуальної власності на комерційній основі; 4) звернення зі скаргою (повідомленням) про факт порушення інтелектуальних прав особи до: Антимонопольного комітету України, Державної служби інтелектуальної власності України тощо.

9. На підставі аналізу позицій судової практики виявлені проблеми вирішення спорів у справах про захист честі, гідності та ділової репутації та спростування недостовірної інформації, які відображаються в різних підходах при вирішенні аналогічних справ, що свідчить про достатньо низький рівень розробки судової практики, що зумовлено тим, що національне законодавство не відображає сучасний стан розвитку інформаційних технологій та не регулює багато питань, пов'язаних з Інтернет безпекою в глобальній інформаційній мережі. Аргументовано необхідність перегляду підходів чинного законодавства України до правового регулювання питань захисту прав осіб від порушень у соціальних мережах з метою врахування особливостей інформаційної системи Інтернет як об'єкта правової охорони.

10. З'ясовано, що у питанні визначення розміру компенсації моральної шкоди судова практика (2009-2020 рр.) все більше схиляється до системи визначення розміру компенсації моральної шкоди у вигляді штрафної санкції, розмір якої визначається абсолютно різними способами та є в 75 % справ малозначним. Суди практично не торкаються питання встановлення і вивчення обставин, які заслуговують на увагу при визначенні розміру компенсації моральної шкоди, виходячи з загальних уявлень про «категорії справи» та посилаючись на власне внутрішнє переконання.

З метою коректного визначення розміру компенсації моральної шкоди пропонується надання на законодавчому рівні обов'язкового характеру зверненню позивача у справах про відшкодування моральної шкоди за отриманням судово-психологічної експертизи.

Пропонується впровадження в практику судів прийняття в якості доказів інших засобів доказування (скріншотів, аудіо і відеозаписів, огляд спірної інформації сторінки соціальної мережі) як належного способу збору і фіксації доказів порушень у соціальних мережах з метою надання потерпілим можливості для звернення за судовим захистом, запровадження заходів забезпечення доказів до пред'явлення позову до суду.

Встановлено, що суди загальної юрисдикції практично не приймають у якості допустимих доказів відеозаписи, зроблені позивачем з екрану телефону,

планшета, ноутбука тощо, а також «скріншот» спірної інформації (у разі неналежного посвідчення його в якості електронного доказу). Це створює для позивача фізичну неможливість довести порушення його прав наявними у його розпорядженні засобами доказування, що свідчить про неефективності засобів судового захисту для такого виду порушень у соціальних мережах, як посягання на честь, гідність, ділову репутацію, втручання в приватне життя, використання зображення та інших порушень особистих немайнових прав. Запропонована можливість надання суду права проводити огляд сторінок соціальних мереж, на яких розміщена спірна інформація, для посвідчення судом наданих позивачем роздруків («скріншотів») без посвідчення в передбаченій ст. 100 ЦПК України формі.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Спасова К. І., Бааджи Н. П. Відшкодування шкоди за порушення авторських прав у ІТ-сфері. *ІТ-право та інформаційна безпека*: монографія [авт. кол.]. Одеса: Фенікс, 2017. С. 149–161.
2. Spasova E., Baadzy N. P. Plagiarism in the framework of info sphere *Information security and IT law in conditions of integration* : collective monograph. Riga: Izdevnieciba Baltija Publishing, 2017. P. 146–154.
3. Спасова К. І. Загальна характеристика компенсації моральної шкоди як способу захисту порушених прав у соціальних мережах. *Юридичний вісник*. 2018. №2. С. 116–120.
4. Спасова К. І., Харитонов Є. О. Відшкодування шкоди у відносинах з присутністю штучного інтелекту. *Актуальні проблеми цивілістики у цифрову добу*: монографія [авт. кол.]. Одеса: Юридична література, 2018. С. 129–138.
5. Спасова К. І. Деякі проблеми правового забезпечення функціонування онлайн-соціальних мереж. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. № 2. С. 104–110.
6. Спасова К. І. Порушення немайнових прав інтелектуальної власності в соціальних мережах. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. № 3–1. С. 126–130.
7. Спасова К. І. Відшкодування шкоди завданої розповсюдженням недостовірної інформації в соціальних мережах. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Юриспруденція». 2019. № 42. С. 162–165.
8. Spasova, E., Goncharenko, V., Kalitenko, O. Protection of civil rights and legal interests in Ukraine. *Amazonia Investiga*. № 8 (22). 2019. P. 135–140. <http://www.amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/37>
9. Spasova E. Protection of personal data in social networks. *Visegrad journal on human rights*. 2019. № 1 (volume 3). P. 275–280.

10. Спасова К. І. Деякі питання недоговірних зобов'язань: від римського права до принципів DCFR. *Від засад римського права до принципів приватного права ЄС*: матеріали круглого столу (м. Одеса, 29 травня 2015 р.). Одеса: Фенікс, 2015. С.23–27.

11. Спасова К. І. Законодавство ЄС у сфері недоговірних зобов'язань. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 травня 2016 р.): у 2 т. Т.2. Одеса: Юридична література, 2016. С. 533–535.

12. Спасова К. І. Відшкодування шкоди, завданої цивільними правопорушеннями у сфері ІТ-відносин. *ІТ-право: проблеми та перспективи розвитку в Україні*: збірник матеріалів наук.-практ. конф. (м. Львів, 18 листопада, 2016 р.) Львів: НУ «Львівська політехніка», 2016. С. 240–244.

13. Спасова К. І. Відшкодування шкоди внаслідок поширення недостовірної інформації в Мережі. *Актуальні проблеми інтелектуального, інформаційного та ІТ права*: матеріали другої всеукр. наук.-практ. конф. (м. Львів, 27-28 жовтня 2017 р.). Львів: Юрид. ф-т Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2017. С. 230–234.

14. Спасова К. І. Особливості інституту цивільної відповідальності за римським приватним правом. *Римське приватне право: здобутки європейські та глобальні*: матер. міжн. колокр. (м. Одеса, 27 жовтня 2018 р.). Одеса: Фенікс, 2018. С. 37–40.

15. Спасова К. І. Реклама та інформаційна безпека в соціальних мережах. *Шерешевські читання «Проблеми цивільно-правового захисту прав власників у сучасних умовах інтеграційного розвитку України*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 85-річчю академіка В. В. Луця (м. Одеса, 7 грудня 2018 р.). Одеса, 2018. Ч. II. С. 45-48.

16. Спасова К. І. Відшкодування шкоди завданої розповсюдженням недостовірної інформації в соціальних мережах. *Шерешевські читання «Рекодифікація договірного права в умовах інтеграційного розвитку України»*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 6 грудня 2019 р.) Одеса: Фенікс, 2019. С. 63–66.

АНОТАЦІЯ

Спасова К. І. Відшкодування моральної шкоди при порушенні немайнових прав у соціальних мережах. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2021.

Дисертація є першим у вітчизняній науці цивільного права спеціальним комплексним дослідженням відшкодування моральної шкоди при порушенні немайнових прав у соціальних мережах.

У межах дисертаційного дослідження здійснено комплексний аналіз законодавства та судової практики з питань відшкодування моральної шкоди при порушенні немайнових прав у соціальних мережах.

Визначено, що правова природа соціальних мереж є новим і дуже динамічним феноменом сучасного суспільства. В роботі було виокремлено основні проблеми правового характеру щодо їх використання, пов'язані з їх стрімким розвитком, а саме: відсутність нормативно-правової бази регулювання відносин у цій сфері, а також положень щодо захисту персональних даних, захисту честі, гідності та ділової репутації як фізичних, так і юридичних осіб, спростування недостовірної інформації тощо порушених у соціальних мережах. Чинні українські та міжнародні нормативно-правові акти містять лише окремі положення щодо врегулювання зазначених відносин та не вирішують усіх вищезазначених питань, а отже потребують значних доповнень. Акцентовано увагу на тому, що майбутнє правове регулювання має в першу чергу вирішувати приватноправові питання функціонування соціальних мереж, а не завдання патріотичного виховання і національної політики.

Зазначено, що нині основними тенденціями розвитку інституту відшкодування моральної шкоди є рух у напрямі подолання концептуальних протиріч щодо засад такого інституту й прогалин у регулюванні. До таких проблем, зокрема, можна зарахувати: визначення розміру компенсації, суб'єктного складу, підстав виникнення деліктних відносин, що виникають при порушенні немайнових прав у соціальних мережах тощо.

Обґрунтована необхідність впровадження в практику судів прийняття в якості доказів інших засобів доказування (скріншотів, аудіо і відеозаписів, огляд спірної інформації сторінки соціальної мережі) як належного способу збору і фіксації доказів порушень у соціальних мережах.

З'ясовано, що з метою коректного визначення розміру компенсації моральної шкоди існує необхідність закріплення на законодавчому рівні обов'язкового характеру зверненню позивача у справах про відшкодування моральної шкоди за отриманням судово-психологічної експертизи.

Ключові слова: відшкодування шкоди, збитки, моральна шкода, особисті немайнові права, соціальні мережі, спростування недостовірної інформації, захист персональних даних, немайнові права інтелектуальної власності.

АННОТАЦИЯ

Спасова Е. И. Возмещение морального вреда при нарушении неимущественных прав в социальных сетях. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.03 – гражданское право и гражданский процесс; семейное

право; международное частное право. – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2021.

Диссертация является первым в отечественной науке гражданского права специальным комплексным исследованием возмещения морального вреда при нарушении неимущественных прав в социальных сетях.

В рамках диссертационного исследования осуществлен комплексный анализ законодательства и судебной практики по вопросам возмещения морального вреда при нарушении неимущественных прав в социальных сетях.

Определено, что правовая природа социальных сетей является новым и очень динамичным феноменом современного общества. В работе были выделены основные проблемы правового характера относительно их использования, связанные с нарушением неимущественных прав, а именно: отсутствие нормативно-правовой базы регулирования отношений в этой сфере, защите персональных данных, защиты чести, достоинства и деловой репутации как физических, так и юридических лиц, опровержения недостоверной информации и т.д.

Существующие украинские и международные нормативно-правовые акты содержат лишь отдельные положения по урегулированию указанных отношений и не решают всех вышеупомянутых вопросов, следовательно требуют значительных изменений и дополнений. Акцентируется внимание на том, что будущее правовое регулирование должно в первую очередь решать частноправовые вопросы функционирования социальных сетей, а не задачи патриотического воспитания и национальной политики.

Акцентируется внимание на необходимости пересмотра действующего законодательства Украины с целью определения особенностей и признаков социальных сетей как объекта правовой охраны с учетом соответствующих гражданско-правовых способов регулирования общественных отношений. Определить правовой статус каждого из участников информационных отношений и механизм защиты чести, достоинства и деловой репутации в случае распространения не достоверных сведений с помощью социальных сетей.

Отмечено, что в настоящее время основными тенденциями развития института возмещения морального вреда является движение в направлении преодоления концептуальных противоречий относительно основ такого института и пробелов в регулировании. К таким можно отнести: определения размера компенсации, субъектного состава, оснований возникновения деликтных отношений, возникающих при нарушении неимущественных прав в социальных сетях и т.п.

Установлено, что с целью корректного определения размера компенсации морального вреда существует необходимость закрепления на законодательном уровне обязательного характера обращения истца по делам о возмещении морального вреда за получением судебно-психологической экспертизы.

Обращено внимание на то, что разъяснения Верховного Суда о возмещении морального вреда требуют формирования единой правовой позиции с целью одинакового применения норм права о возмещении морального вреда при нарушении личных неимущественных прав в социальных сетях.

Обоснована необходимость внедрения в практику судов принятия в качестве доказательств других средств доказывания (скриншотов, аудио и видеозаписей, обзор спорной информации страницы социальной сети) как надлежащего способа сбора и фиксации доказательств нарушений в социальных сетях.

Ключевые слова: возмещение вреда, ущерб, моральный вред, личные неимущественные права, социальные сети, опровержение недостоверной информации, защита персональных данных, неимущественные права интеллектуальной собственности.

SUMMARY

Spasova K. I. Compensation for non-pecuniary damage in case of violation of non-property rights on social media. – Manuscript.

Thesis for the Candidate of Law Degree in the Specialty 12. 00. 03 – Civil Law and Civil Procedure; Matrimonial Law; International Private Law. – National University «Odessa Law Academy», Odessa, 2021.

The dissertation is the first in the national science of civil law special comprehensive study of compensation for non-pecuniary damage in case of violation of non-property rights on social media.

A comprehensive analysis of legislation and law enforcement practices on compensation for non-pecuniary damage caused in social media was conducted in this research.

It is determined that the legal nature of social media is a new and very dynamic phenomenon of modern society. The dissertation highlighted the main legal problems regarding the use of social media, related to their rapid development, namely: the lack of legal framework for regulating relations in this area, provisions for personal data protection, protection of honor, dignity and business reputation of individuals and legal entities, refutation of inaccurate information, etc. violated on social media. Existing Ukrainian and international regulations contain only certain provisions for the settlement of these relations and do not address all of the above issues, and therefore require significant additions. It was emphasized that the future legal regulation should primarily address private law issues of social media, rather than the task of patriotic education and national policy.

It is noted that currently the main trends in the development of the institution of compensation for non-pecuniary damage are the movement towards overcoming conceptual contradictions regarding the principles of such an institution and gaps in its regulation. Such problems include, in particular, determining the amount of

compensation, the subject composition, the grounds for the emergence of tort relations that arise in violation of non-property rights in social networks, etc.

There is a need to introduce in the practice of courts the adoption as evidence of other means of proof (screenshots, audio and video recordings, review of controversial information on the social network page) as an appropriate way to collect and record evidence of violations in social networks.

It was found that in order to correctly determine the amount of compensation for non-pecuniary damage, there is a need to enshrine in law the mandatory nature of the plaintiff's application for compensation for non-pecuniary damage after obtaining a forensic psychological examination.

Keywords: compensation for damage, losses, non-pecuniary damage, personal intangible rights, social media, the right to reliable information, protection of personal data, intangible intellectual property rights.

Підписано до друку _____ .
Формат 60x84/16. Ум-друк. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Зам. № _____ .

Видано і віддруковано в ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.
Тел. +38 050 7775901 +38 048 7959160
e-mail: fenix-izd@ukr.net
www.feniksbooks.com